

تحلیل رموز معنوی هندسه نقوش در ارتباط با امر قدسی از دیدگاه سنت گرایان مطالعه موردی: حرم علی بن حمزه (ع) شیراز

معصومه حیدرزاده^۱، حسین قاسم‌خانی^۲، ستاره احسن^۳

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد، پژوهش هنر، موسسه آموزش عالی ارم، شیراز، ایران

۲- استادیار، عضو هیئت علمی، موسسه آموزش عالی ارم، شیراز، ایران

۳- استادیار، عضو هیئت علمی، موسسه آموزش عالی ارم، شیراز، ایران

چکیده

سنت‌گرایی فلسفه‌ای است که در مخالفت با مدرنیته و تمدن غربی شکل گرفت و اصولی را مطرح ساخت که بشر خردگرا در عصر مدرن به فراموشی سپرده بود. امر قدسی در دیدگاه سنت‌گرایان امری الهی است که بیان‌ناپذیر و خارج از محدوده عقل و خرد بوده و همچون رازی بزرگ تنها توسط احساسی اصیل و به صورت شهودی درک می‌شود و الوهیت و عالم مینو را متجلی می‌سازد. معماری اسلامی و هندسه نقوش نیز به عنوان دستاوردهایی از هنر اسلامی حاوی اصول و رموز معنوی و پنهان می‌باشد. در هندسه نقوش این رموز در اشکال، صور، رنگ‌ها، روش ترسیم، هندسه و نظم دقیق نقش‌ها و گره‌ها نهفته است. نقوش هندسی بر پایه اشکالی چون دایره، مربع، مثلث و چندضلعی‌ها ترسیم می‌شود که این اشکال خود متناظر با اعدادی است، بنابراین نه تنها اشکال پایه، بلکه اعداد متناظر با آن‌ها نیز بازگوکننده رموز و اسرار الهی می‌باشد. ضمن اینکه نظم و زیبایی موجود در گره‌ها و نقوش هندسی یادآور آن چیزی است که در طبیعت یافت می‌شود و رمزی پنهان را بیان می‌کند که به خالق جهان هستی اشاره دارد. مساجد و مقبره‌ها نمونه‌های قابل توجهی از معماری اسلامی است که بسیاری از این رموز معنوی در آن‌ها تجلی می‌یابد. نمونه مورد مطالعه در این پژوهش حرم علی بن حمزه (شیراز) می‌باشد که در قرن چهارم هـ.ق توسط عضدالدوله دیلمی در شیراز بنا شده است. هدف پژوهش حاضر تحلیل رموز معنوی هندسه نقوش در حرم علی بن حمزه (ع) بر اساس آراء سنت‌گرایان در باب امر قدسی است. روش این پژوهش توصیفی-تحلیلی بوده و جمع‌آوری اطلاعات به روش کتابخانه‌ای و میدانی صورت گرفته است. نتیجه حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که نقوش هندسی در تزئینات حرم علی بن حمزه (ع) حاوی رموزی است که قابل تطبیق با ویژگی‌ها و مؤلفه‌های امر قدسی نزد سنت‌گرایان می‌باشد.

واژگان کلیدی: هندسه نقوش، سنت‌گرایی، امر قدسی، رموز معنوی، حرم علی بن حمزه.

مقدمه